

Gospodarska aktivnost se ohlaja zaradi notranjih in zunanjih dejavnikov

Največja podjetja Zaradi vnaprej zakupljenih cen energije se rast teh stroškov lani še ni v celoti odrazila v bilancah – Letos se z bolj restriktivno monetarno politiko povečujejo stroški zadolževanja

Na polovici leta 2023 že čutimo, da gospodarska aktivnost pojenja. Tekoča gospodarska rast je zdrsnila pod odstotek letno, inflacija ostaja trdovratno visoka. Skrb vzbujajoče je predvsem, da je zaradi pomanjkanja naročil upadla industrijska proizvodnja, kar je precej povezano z gospodarskim zastojem v Nemčiji, naši najpomembnejši gospodarski partnerici.

DAMJAN VIRŠEK

Podjetja, izraženo agregatno, so v letu 2022 sicer poslovala rekordno, povečala so tako čisto prodajo, prihodke na izvoznih trgih, dodano vrednost in dobiček. Vendar so se že lani pokazali trendi, ki letošnje poslovanje zaostrujejo. V prvi vrsti gre za učinkovanje visokih cen energije pa tudi siceršnjega upočasnjevanja gospodarske aktivnosti v svetu. Pogovarjali smo se z Mojco Kunšek, direktorico Ajpesa, osrednje agencije, ki zbira in analizira podatke o poslovanju podjetij.

Slovenska podjetja so v letu 2022 ustvarila 6,09 milijarde evrov neto čistega dobička, kar je 7,2 odstotka več kot v letu 2021. Ob upoštevanju inflacije to pomeni realno znižanje za en odstotek.

Leto 2022 je zaznamovala visoka inflacija, močno so se podražili predvsem surovine in energija. Kako se je to odrazilo v poslovnih rezultatih podjetij? Slovenska podjetja so v letu 2022 realizirala 23,7-odstotno rast čistih prihodkov od prodaje. Kljub visoki rasti prihodkov se je zaradi rasti stroškov blaga, materiala in

Prihodki od prodaje na trgu Evropske unije so lani v strukturi prodaje podjetij predstavljali 34,1 odstotka vseh prihodkov.

storitev znižala dobičkonosnost poslovanja. Najbolj, za kar 60,6 odstotka, so se povečali stroški energije – v absolutnem znesku za 1,42 milijarde evrov. Delež stroškov energije v čistih prihodkih od prodaje se je povečal z 2,1 na 2,7 odstotka in pomembno prispeval k znižanju marže EBIT in EBITDA. Marža EBIT se je glede na leto 2021 znižala za več kot 0,8 odstotne točke in je znašala 4,7 odstotka. Marža EBITDA pa je znašala 8,5 odstotka in se je glede na leto 2021 znižala za več kot 1,5 odstotne točke.

Ne glede na inflacijo je gospodarstvo doseglo kar krepko rast na področju prihodkov in izvoza. Kateri sektorji so pri tem izstopali? Rast čistih prihodkov od prodaje v letu 2022 (+23,7 odstotka) je bila posledica tako rasti na domačem trgu (+21,6) kot tudi na trgu EU (+25 odstotkov). Prihodki od prodaje na trgu EU so v strukturi predstavljali 34,1 odstotka vseh prihodkov od prodaje. Najvišjo rast so podjetja dosegla na trgu zunanaj EU (+29,8 odstotka), na katerem so sicer ustvarila 11,4 odstotka vseh realiziranih čistih prihodkov od prodaje. Nadpovprečno rast so dosegla podjetja iz dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil (+33 odstotkov) in iz predelovalnih dejavnosti (+29). Slednja so prodajo na tuje trge v letu 2022 povečala za 15,8 odstotka in ustvarila 45,7 odstotka izvoza celotnega gospodarstva.

Dobiček podjetij, predvsem pa dodana vrednost pa sta ob upo-

števanju inflacije (torej realno) stagnirala. Kaj so glavni vzroki za to? Slovenska podjetja so v letu 2022 ustvarila 6,09 milijarde evrov neto čistega dobička, kar je 7,2 odstotka več kot v letu 2021. Ob upoštevanju inflacije to pomeni realno znižanje za en odstotek. Podobna gibanja so zaznana tudi pri neto dodani vrednosti, ki se je v letu 2022 nominalno povečala za osem odstotkov, realno pa ostala tako rekoč nespremenjena. Neto dodana vrednost na zaposlenega se je nominalno povečala za štiri odstotke, kar realno pomeni znižanje za štiri odstotke.

Delež stroškov energije v čistih prihodkih od prodaje se je lani povečal z 2,1 na 2,7 odstotka in pomembno prispeval k znižanju EBITDA.

Dobičkonosnost iz poslovanja in dodana vrednost sta realno stagnirala predvsem zaradi rasti stroškov, med njimi najbolj blaga, materiala in storitev, v tem okviru pa energentov. Na doseženi neto čisti dobiček je na drugi strani pozitivno vplival rezultat iz financiranja, ki je bil v letu 2022 pozitiven v višini 533,6 milijona evrov, kar je bistveno bolje kot v letu 2021.

Predelovalna industrija je naš največji sektor gospodarstva. Lani je izvoz povečala, letos pa industrijska aktivnost upada. Kaj to pomeni za letošnja izvozna pričakovanja in za gospodarstvo na splošno? Največji delež izvoza prispeva predelovalna dejavnost. To pa pomeni, da so rezultati predelovalne dejavnosti v močni navezi s situacijo na izvoznih trgih, na

»Čeprav postajamo vse bolj digitalizirana družba, so vidne potrebe po kadrih tako rekoč povsod in ne glede na izobrazbo,« ugotavlja Mojca Kunšek, direktorica Ajpesa. FOTO JURE ERŽEN

primer na nemškem trgu, ki se je znašel v recesiji. Tuđi podatki statističnega urada kažejo, da se vrednost industrijske proizvodnje v Sloveniji v letu 2023 zmanjšuje. Zadnji razpoložljivi podatek za april 2023 kaže na znižanje za 7,9 odstotka glede na marec 2023, primerjalno gledano za obdobje od januarja do aprila 2023 glede na isto obdobje lani, pa se je povpraševanje povečalo, težave v dobavnih verigah pa so se odrazile v previsoki ceni energentov znižale, kar se sicer že dogaja. Z vse bolj

tudi zunanji. Umar v pomladanski napovedi gospodarskih gibanj pričakuje umiranje rasti izvoza. Če je ta v letu 2022 realno porasel za 6,5 odstotka, je napoved realne rasti za leto 2023 2,7 odstotka, za leto 2024 pa 4,1 odstotka. Tudi pri rasti BDP Umar po osnovnem scenariju ne pričakuje recesije, zgolj umiritev rasti, ki pa bo še vedno pozitivna in bo v letu 2023 realno znašala 1,8 odstotka.

V letu 2022 je slovensko gospodarstvo imelo solidno, 5,4-odsto-

tno gospodarsko rast, v zadnjih mesecih se je ta močno znižala in zdrsnila pod odstotek letno. Kakšen izziv prinaša podjetjem takšno poslabšanje zunanjih okoliščin? Podjetja se od pandemije naprej soočajo s številnimi izzivi. Med pandemijo so se morala prilagoditi padcu povpraševanja in težavam v dobavnih verigah. Po sprostitvi omejevalnih ukrepov se je povpraševanje povečalo, težave v dobavnih verigah pa so se odrazile v previsoki ceni energentov znižale, kar se sicer že dogaja. Z vse bolj

ter v rasti cen surovin in materiala. Energetska kriza, ki je posledica vojne v Ukrajini, je dodatno povečala stroške blaga, materiala in storitev, in sicer predvsem zaradi velikega povečanja stroškov energentov. Zaradi vnaprej zakupljenih cen energentov se rast stroškov energije v letu 2022 še ni v celoti odrazila v bilancah. Če so podjetja dodatne količine zakupila po visokih cenah, se bo to odrazilo v višjih stroških tudi, če se bodo tržne cene energentov znižale, kar se sicer že dogaja. Z vse bolj

restriktivno monetarno politiko se povečujejo stroški zadolževanja. Težave so tudi na trgu dela, saj je zaposlenost visoka in podjetjem v posameznih dejavnostih močno primanjkuje delavcev. Kljub visoki likvidnosti slovenskega gospodarstva v preteklih letih precejšnje izlive prinašajo tudi spremembe pri financiranju. Prav tako pa zahteve tujih poslovnih partnerjev po trajnostnem ravnanju, ki za nekatere naše izvoznike že predstavljajo izziv oziroma pogoj za sodelovanje.

Pričakujete, da lahko obdobje nizke gospodarske rasti in visoke inflacije traja več let? Kako se bodo podjetja temu prilagodila? Inflacija se postopoma umirja. Glavni problem je bolj trdovratna jedrna inflacija, ki ne upošteva cen energije in hrane. Pričakujemo, da se bo trend zniževanja nadaljeval, lahko pa traja dalj časa za doseg cilja, znižanje inflacije pod dva odstotka. Višje obrestne mere imajo običajno za posledico ohlajanje povpraševanja in s tem gospodarske aktivnosti – to je kanal, prek katerega ukrepi monetarne politike delujejo, potrebujejo pa svoj čas. Umar napoveduje, da se bo gospodarska rast v letu 2023 umirila in tudi v letih 2024 in 2025 se bo po napovedih gibala okrog 2,5 odstotka. Inflacija se bo postopoma zniževala in v letu 2025 po napovedih približala dwoodstotnemu cilju.

Z zviševanjem obrestnih mer so se spreminili tudi pogoji za financiranje podjetij. Imajo morebiti podjetja že težave pri dostopu do posojil? Kateri sektorji so najbolj izpostavljeni zaostrovanju na področju financiranja? Stroški financiranja so se z dvigom obrestnih mer ECB povečali. Ob tem dejstvu in pričakovanem ohlajanju gospodarske aktivnosti bodo podjetja še bolj previdna pri zadolževanju in investiranju. Kreditna sposobnost podjetij je prvenstveno odvisna od sposob-

60,6

-odstotno povečanje stroškov energije je podjetniškemu sektorju v letu 2022 prineslo za dodatnih 1,42 milijarde evrov stroškov

nosti generiranja denarnih tokov iz poslovanja. Težave bodo torej imela podjetja, pri katerih se bo ta sposobnost zmanjšala zaradi padca povpraševanja in prihodkov na eni strani ali pa zaradi višjih vhodnih stroškov na drugi strani. Pri tem bo poleg učinkovitosti poslovanja podjetij pomemben tudi njihov tržni položaj, ki vpliva na sposobnost prevalitve cen v dobavni verigi do končnih kupcev. Ne gre pa zanemariti tudi dodatnih zahtev bank in drugih investitorjev pri spodbujanju trajnostnih naložb, kar pomeni, da bodo tista podjetja, ki bodo investirala v trajnostno ravnanje, pridobila ugodnejše kreditne pogoje kot druga podjetja.

Število zaposlenih se je lani povečalo, podjetja tudi v tem času še zaposlujejo, vendar poročajo, da na številnih področjih težko dobijo ljudi z ustreznimi kvalifikacijami. Je torej bazen delovne sile v Sloveniji postal tako izčrpan, da tudi to omejuje potencial za gospodarsko rast? Kako lahko ta problem rešimo, omilimo? Stopnja registrirane brezposelnosti je nizka in se bo po napovedih Umarja v naslednjem srednjeročnem obdobju še zniževala. Čeprav postajamo vse bolj digitalizirana družba, so vidne potrebe po kadrih tako rekoč povsod in ne glede na izobrazbo. S podobnim izzivom pa se srečujejo povsod v zahodnem svetu. V Sloveniji je po eni strani problem tako imenovana stalna brezposelnost – gre za ljudi, ki niso

stimulirani, da bi status brezposelne osebe zamenjali za zaposlenost, po drugi strani pa toga delovna zakonodaja – tako z vidika pridobivanja tuje delovne sile kot z vidika urejanja delovnopравниh razmerij že zaposlene delovne sile. Navedeno kliče, da na eni strani posodobimo zakonodajni vidik, tako z vidika zaposlovanja kot socialni vidik, na drugi strani pa pristopimo k sodobnejšemu urejanju delovnih razmerij kot tudi hitrejšim posodobitvam izobraževalnih programov, ki bi bolj smelo sledili sodobnejšim kadrovskim izzivom.

Število podjetij – družb – iz leta v leto narašča. Kaj je v ozadju teh števil? Kdo so nova podjetja, koliko prispevajo k ustvarjanju delovnih mest in gospodarske aktivnosti?

V letu 2022 se je število vseh poslovnih subjektov, vpisanih v Poslovni register Slovenije, povečalo za 2,8 odstotka. Rast števila podjetij je bila 1,3-odstotna, kar je največ v zadnjih treh letih, prav tako se je povečalo tudi število samostojnih podjetnikov, in sicer za 5,2 odstotka, predvsem na račun tako imenovanih normirancev. Po področjih dejavnosti je bila rast števila podjetij najvišja v gradbeništvu (5,2 odstotka), poslovanju z nepremičninami (5,1) ter v dejavnosti javne uprave in obrambe (5,9). Večina novoustanovljenih podjetij je mikro velikosti in ta skupina je v letu 2022 poslovala najuspešneje. Število zaposlenih je glede na leto 2021 povečala za 11 odstotkov, prihodke za 30 odstotkov, neto čisti dobiček pa je bil za 34 odstotkov višji. Prav tako so mikro podjetja za kar 13 odstotkov povečala neto dodano vrednost na zaposlenega (37.614 evrov), vendar ta še vedno ostaja za tretjino pod slovenskim povprečjem (55.688 evrov). Najvišjo neto dodano vrednost na zaposlenega v slovenskem gospodarstvu dosegajo velike družbe (66.453 evrov).